

ZARİFÎ EFENDİ VE HATTATLAR İÇİN YAZDIĞI MANZUM ESERİ: RİSÂLETÜ'L-MANZÛM KAVÂİDÜ KUR'ÂNİ'R-RÛSÛM

Hasan DOĞAN¹

ÖZET

Şiir dilinin kalıcılığının ve etkileyiciliğinin farkında olan ve nazımla söz söylemeye muktedir olan İslâm âlimleri, bu hususiyetlerden dolayı şiiri halkı eğitmek için kullanmış ve mensur olarak kaleme alınan dinî eserleri kendi kabiliyetlerince nazma çekmeye çalışmışlardır. Bu çabanın sonucunda başta İslâm tarihi olmak üzere, gerek siyer gerek akaid gerekse fıkıh konularında çok farklı türlerde sayısızca eser meydana getirmişlerdir. Arap ve Fars edebiyatlarındaki bu dinî türlerin farkına varan Türk âlim ve şairleri, nazire ve tercüme yoluyla manzum eserler kaleme almışlar; yine aynı şairler zamanla manzum sözlükçülük geleneği gibi sadece Türk edebiyatına mahsus türler de oluşturabilmişlerdir. Bu çalışmada söz konusu anlayışın bir örneği olan ve Arap edebiyatındaki benzerlerinden etkilenecek oluşturulduğu düşünülen; hattatlar için yazıldığı belirtilen *Risâletü'l-manzûm Kavâ'idü Kur'âni'r-rûsûm* isimli eser ile şairi *Zarîfî Efendi* tanıtılacak ve eserin konusunu oluşturan resm-i Mushaf kavramı hakkında bilgiler sunularak söz konusu eserin literatürdeki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zarîfî, manzum, resm-i Mushaf, resm-i Osmânî, Osman Mushafı.

ZARİFÎ EFENDİ AND HIS POETIC WORK FOR PENMEN: RİSALETÜ'L-MANZUM KAVÂİDU KUR'ÂNİ'R-RÛSUM

ABSTRACT

The Islamic scholars who are aware of the wilt impressiveness and persistency and enable to comment the poetry, because of these reasons used the poet to train the public and tried to adopt to poetry the religious works written up as prasaic with the result of this effort. They exposed numerous works in many different forms about Islamic law particularly, Islamic history, both prophetic biography and doctrines.

Turkish scholars and poetas who recognized these religious forms in Arabic and Persian literature wrote up poetical works through translation and parallel. There same poems brought out so many forms belonging to only Turkish literature like the tradition of poetical lexicography.

In this study, the work wich is called "Risaletü'l-manzum Kavaidü Kur'ani'r-rûsum" is an example about this topic and is thought that is was created impressing by Arabic literature and indicated that was written for penmen and Zarifi Efendi who is the poem of it is going to be introduced and is going to be tried to determine the place of this work in the literature by being presented information about "resm-i Mushaf" creating the subject of the work.

Key Words: Zarifi, poetic, resm-i Mushaf, resm-i Osmânî, Osman Mushafı.

¹ Öğr. Gör., Ürdün Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi, Türkoloji Bölümü, hasandogan143@gmail.com

GİRİŞ

İslâm dini çevresinde geniş bir medeniyet oluşturan Türkler, şiire olan ilgi ve meraklarının da etkisiyle yüzyıllar içerisinde şiiri dinin bir hizmetkârı olarak düşünmüş ve insanları bilgilendirmek ve eğitmek maksadıyla değişik konularda manzumeler kaleme almışlardır. Başlarda divan ve mesnevi gibi eserlerin içerisinde ele alınan dini konular zaman içerisinde sadece belli bir dini konunun işlendiği müstakil eserler olarak kendini göstermiştir. Bu anlayışın sonucu olarak manzum siyerler², ilmihaller³, tecvidler⁴, tefsirler⁵, fetvalar⁶, feraiz-nâmeler⁷, akaid-nâmeler⁸, vb. gibi birçok nazım türü ortaya çıkmıştır. Şiir dilinin kalıcı olması ve bu tür metinlerin kolayca ezberlenmesi birçoğu mutasavvıf, şeyh yahut din âlimi olan şairlerin şiiri bir araç olarak kullanmalarındaki en büyük saiktir.

Âmil Çelebioğlu, eski Türk edebiyatında manzum dinî metinler konusunu ele aldığı bir yazısında dinî mevzuların manzum olarak yazılmasının sebeplerini; nâzımın şair oluşu veya bu sahada eser verme arzusu, tercüme eserlerde aslının da manzum oluşu, didaktik konularda manzum yazma geleneğinin mevcudiyeti, nazire yazma geleneği ve kolay okuma – ezberleme şeklinde belirler (Çelebioğlu 1998: 350). Söz konusu dini metinlerin hemen tamamının ortak noktası halkı eğitmektir. Fakat Belgrad Üniversitesi Kütüphanesi'nde tespit ettiğimiz küçük hacimli bir eser belirli bir zümreye hitaben yazılmış olması bakımından özel bir konuma sahiptir. Bu çalışmada söz konusu eser tanıtılarak şekil ve içerik özellikleri verilecek ve eserin müellifi hakkında bazı çıkarımlarda bulunulacaktır.

Risâletü'l-Manzûm Kavâ'idü Kur'âni'r-Rüsûm

1. Eserin Adı, Şairi ve Telif Tarihi:

Çalışmamıza konu olan eserin herhangi bir yerinde eser adıyla ilgili bir bilgi verilmemiştir. Eserin ilk sayfasında kırmızı renkli mürekkep ile yazılan serlevhada *Hâzihî Risâletü'l-manzûm Kavâ'idü Kur'âni'r-rüsûm* başlığı bulunmaktadır. Fakat bu ismin şair tarafından mı yoksa müstensih tarafından mı konulduğu belli değildir. Bu durum ancak eserin müellif hattına yahut orijinal nüshasına ulaşıldığında açıklığa kavuşabilir. Ayrıca risalenin ilk varlığında yer alan;

² Türk edebiyatında manzum siyerler hakkında bilgi için bk.: Nihat Öztoprak (2010), "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Mevlid ve Süleyman Çelebi*, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin), Ankara: TDV Yay.: 51-70.

³ Türk edebiyatında manzum ilmihaller ve bir manzum ilmihal örneğinin incelendiği kapsamlı bir çalışma için bk.: Harun Kırkıl (2006), "Türk Edebiyatında Manzum İlmihal ve Fıkıh Kitapları ile Son Devre Ait Manzum Bir İlmihal: Manastırlı Mehmed Rifat Bey ve Manzum İlmihali", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S.7 Nisan 2006: 433-476.

⁴ Türk edebiyatında manzum tecvidler hakkında bilgi için bk.: Oğuz Yılmaz (2015), "Türk İslam Edebiyatında Manzum Tecvidler", *IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi (14-17 Mayıs 2015, Kütahya) Bildiriler Kitabı*, C. III, İstanbul 2015: 81-100.

⁵ Türk edebiyatında manzum tefsir konusunda bk.: Bünyamin Taş (2015), "Klasik Türk Edebiyatında Manzum Tefsir", *JASS The Journal of Academic Social Science Studies*, S.37, Sonbahar 2015: 101-121.

⁶ Osmanlı edebiyatında manzum fetva geleneği hakkında bk.: Muhittin Eliaçık (2011), "Osmanlı'da Manzum Fetva Geleneği", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, C.21/2, Yıl 2011: 105-145.

⁷ bk.: Ahmet Aydın (2017), "Manzum Fıkıh Metinleri II", *Usûl İslam Araştırmaları Dergisi*, S.27 Yıl 2017: 73-100.

⁸ bk.: Aydın, agm.

Kimseye bâkî degildür bu felek bu rûzigâr

Fevt olunca çala benden nazm-ı tuhfem yâdigâr (61a)⁹

şeklindeki beyitte geçen *nazm-ı tuhfe* ifadesi de dikkate alındığında *nazm-ı tuhfe* yahut sadece *tuhfe* ibaresinin eser ismi olarak belirlenmiş olabileceği ihtimalini de göz önünde bulundurmakta fayda mülâhaza ediyoruz.

Eserin müellifi ise sebep-i telif mahiyetindeki ilk kısımda;

Hayrile kim yâd iderse bu *Zarîfî* kemteri

Rûz-ı maşşerde Hüdâ kıla hidâyet mazharı (61a)

şeklinde geçtiği üzere Zarîfî mahlaslı bir şairdir. Fakat hangi Zarîfî olduğuna dair eserde başka bir kayıt da yoktur. Tezkireler ve diğer biyografik kaynaklarda Zarîfî mahlaslı altı şair tespit edilmiştir¹⁰. Bu şairlerden ilki doğum ve ölüm tarihleri hakkında bilgi bulunmayan fakat tezkirelerde nakledildiği üzere 15. yüzyılda yaşadığı belirtilen Zarîfî Çelebi'dir. Bir eser yazıp yazmadığı bilinmeyen *Zarîfî Çelebi*'nin bazı tezkirelerde şiirleri bulunmaktadır (Kaplan 2014). Eserlerinde Zarîfî mahlasını kullanan ve doğup yaşadığı yer nedeniyle Çorlulu künyesiyle bilinen bir diğer şairin de 1558 veya 1559'da doğduğu tahmin edilmektedir. *Çorlulu Zarîfî* nâmıyla şöhret bulmuş bu şairin şu ana kadar *Divan'ı*, *Mihr ü Mâh* mesnevisi ile *Râhatü'l-Ervâh* isimli manzum-mensur karışık bir eseri tespit edilmiştir (Taşkın 2013). Zarîfî mahlasını kullanan şairlerden *Şeyh Hasan Zarîfî Efendi* ise Serezli olup 1569 yılında vefat etmiştir (Gönel 2014a). 16. yüzyılda yaşayan ve hayatı hakkında çok az bilgi bulunan Zarîfî mahlaslı diğer bir şair de *Mehmed Zarîfî Efendi* olup 1538-39'dan sonra vefat ettiği tahmin edilmektedir (Kesik 2014). Türk edebiyatının bayan âşıkları arasında sayılan *Zarîfî Hanım* ise 1825 yılında Çankırı'da doğmuştur. Henüz müstakil bir eserine rastlanmayan Zarîfî Hanım'ın, bazı mecmualarda –daha çok halk şiiri tarzındaki– şiirlerine tesadüf edilmiştir (Turan 2015). Tüm bu bilgiler ışığında ve şahsi kanaatimize göre çalışmamıza konu olan eserin şairinin Rusçuklu ön adıyla da bilinen 18. yüzyıl şeyh/mutasavvıf şairlerinden *Ömer Zarîfî Efendi* olması akla gelen en kuvvetli ihtimaldir. Zira kaynaklarda belirtildiği üzere Ömer Zarîfî Efendi'nin hüsn-i hatla meşgul olduğu ve çok sayıda Kur'an nüshası yazdığı bilinmektedir (Koçoğlu 2012: 1752; Gönel 2014b). Ayrıca çalışmamıza konu olan risalenin ferağ kaydında eserin 7 Receb 1208/8 Şubat 1794 yılında tamamlandığı belirtilmiştir. Ömer Zarîfî Efendi'nin vefat tarihinin 1795 olması, elimizdeki risalenin ona ait olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Her ne kadar eserin şairinin Ömer Zarîfî olması yönünde kuvvetli emareler bulunsa da, elimizde elle tutulur bir bulgu yahut belge olmadığından bu tespiti şüpheyle yaklaşmak yerinde olacaktır.

⁹ Burada ve bundan sonraki alıntılarda künyesi verilen şu nüsha kullanılmıştır: *Zarîfî, Risâletü'l-manzûm Kavâ'idü Kur'âni'r-rüsûm*, Belgrad Üniversitesi Kütüphanesi (Repozitorijum Univerzitetu u Beogradu), No: Rso 347, vr.61a-69b.

¹⁰ bk.: *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*,

http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=arama_sonuc&detayli_arama=1&M_AD=zarifi&M_ESERLERI=&M_DOGUM_YERI=&M_DOGUM=&M_OLUM=&M_MESLEK=&M_YAZAR=

(erişim tarihi: 12.06.2018)

2. Nüsha Tavsifi:

Risalenin tespit edebildiğimiz tek nüshası, Belgrad Üniversitesi Kütüphanesi (Repozitorijum Univerziteta u Beogradu)'nde Rso 347 numarada “*Waşiyet (tr)*” ismiyle kayıtlı yazmanın 61a–67b varakları arasındadır¹¹. Söz konusu yazmada Nâbî Efendi'nin *Hayriyye*'si, farklı şairlere ait şiir parçaları, ilaç terkipleri, hutbe örnekleri ve Arapça bazı ders kitaplarından parçalar da yer almaktadır. Edindiğimiz dijital nüshadan anlaşıldığı kadarıyla farklı özellikteki kâğıtların kullanılması ve çok farklı yazı tiplerinin bulunması, bu mecmuanın tek elden çıkmadığını ve farklı eserlerin bir arada ciltlenmesi suretiyle oluşturulduğunu düşündürmektedir. Eserin kataloga “*wasiyet*” şeklinde kaydedilmesi ise öyle sanıyoruz ki yazmanın en başında yer alan *Hayriyye*'den dolayıdır.

Risalede başlıklar ve âyet-i kerîmelerden yapılan iktibaslar kırmızı renkli mürekkeple yazılmıştır. Satır sayıları çoğu varakta farklılık arz etmekte olup cetvel kullanılmamıştır.

Baş: Hâmd-i bî-ḥad ol Ḥudâ-yı Rabbü'l-a'lä 'izzete

Lâyiḳ oldur anca ṭâ' atile şükr ü minnete

Son: *Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilât*

Oḳuyan ṭūṭî ṭabî' at ekl ide ḳand ü nebât

3. Risalenin Şekil ve İçerik Özellikleri:

Eser, İslâm kültüründe yaygın olan ortak anlayışa göre hamdele ve salvele mahiyetindeki manzum kısımlar ile başlar. Beş beyitlik bu bölümde Allah'ın varlığı, güç ve kuvveti konu edilir. Ardından ise Hz. Peygamber ile ashab ve tabi'îne salât ve selam içeren iki beyit gelir:

Hâmd-i bî-ḥad ol Ḥudâ-yı Rabbü'l-a'lä 'izzete

Lâyiḳ oldur anca ṭâ' atile şükr ü minnete

Yek emirle kâ'inâti var idüp ol pâdişâh

On sekiz biñ ' âlemi ḫalk eyledi bî-iştibâh

Hem Rasûli Aḫmed-i Maḫmûd Muḫammed Muṣṭafâ

Ḳılalım aña şalâtile selâmı dâ'imâ

Çâr-yâr-ı bâ-şafâ aşḫâb ü âl ü ṭabî'in

Nûr-ı maḫzar raḫmetu'llâhi 'aleyhim ecma'in (61a)

¹¹ Bu noktada, beni mecmuaların renkli dünyasıyla tanıştıran Doç. Dr. Mehmet Gürbüz hocama teşekkür borçlu olduğumu özellikle belirtmek isterim.

Risalenin niçin kaleme alındığına dair bilgilerin yer aldığı ve bu eseri kaleme almadaki maksadın ne olduğunun anlatıldığı sonraki dört beyitte ise bu dünyanın kimseye kalmayacağını ve öldükten sonra bu manzum tuhfesinin yadigâr olarak kalacağını anlatan Zarîfî, bu eseri hattatlar için kaleme aldığını ve hattatların bu risaleyi ezberlemeleri gerektiğini;

Zümre-i hattâta bunuñ ezberi elzemdürür

Anıñ için kim rüsûm-ı âyet-i ekremdürür (61a)

şeklindeki beyit ile dile getirir. Bu bölümdeki son iki beyitte ise Zarîfî, insanlardan onu hayırla yâd etmelerini ister ve kendisine hayır duada bulunanların mahşer günü Allah'ın hidayetine mazhar olmaları için temennide bulunur. Ardından da eserine besmele ile başladığını aktarır:

Ey keremler şâhib-i luğf issi ğufrân-ı kerîm

Başladum ismiñle Bismi'llâhi'r-Raḥmâni'r-Raḥîm (61a)

Giriş mahiyetindeki sekiz beyitlik bu bölümden sonra risalenin asıl bölümüne geçilir. Konunun işlendiği her bir bölüm kırmızı renkli mürekkeple yazılmış başlıklarla birbirinden ayrılmıştır. Başlıklar, yazılış şekli anlatılan ibarelerden oluşmaktadır. Her bir bölümdeki beyit sayısında bir standart yoktur; bazı bölümler 10-12 beyitken, tek bir beyit ile oluşturulmuş bölümler de bulunmaktadır. Bölüm başlıkları ve beyit sayıları ile ilgili tablo şu şekildedir:

Bölüm Başlığı	Beyit Sayısı	Bölüm Başlığı	Beyit Sayısı
Fî-mâ	12	Şürakâ'ü	3
Yevmehüm	3	Belâ'ü	3
Ni' met	12	Zu' afâ'ü	3
Raḥmet	8	Neşâ'ü	2
Sünnet	5	Şüfe' â'ü	1
La' net	3	Du' â'ü	1
Ellen	3	Ebnâ'ü	2
Nühyî Tühyî Yaḥyâ	3	Enbâ'ü	2
Mîn mâ	3	En lâ	11
Ceza'ü	2	În mâ	2
Cezâ'ühüm Ceza'ühü	1	İnnemâ	3
Bâ'ü fe-bâ'ü	2	An men	2
Em-men	4	Yemḥü	1
Kelimet	6	Mîn kıbelihi	1

Eynemâ	6	Hâlîdeyni	1
Keylâ	5	Şâlihayn ve kellün	1
Ribâ	1	Ellezeyni	1
İsâ ibni Meryem	2	Naḥl ve Naḥl	1
Ve'l-leyli Melâ'ik Ülä'ik	2	Nünc Nüncî	1
Beyyinet	2	Ve lâ yes'elü	1
Bi-eyyikümü'l-meftün	1	En künnâ	1
Yevmi izin	2	En küntüm	1
Zekâten	4	er-Ru'yâ Yestevün Dâvud Ğävün	2
Şalât	4	Lâkinne	2
İmra'et	6	İbrâhîm İsâ'bnü Meryem	1
Mele'ü	4	eẓ-Zunûnâ	4
Ulemâ'ü	3	er-Rasûlâ es-Sebîlâ	2

Beyit sayılarının bu denli değişmesi, izahı yapılan kelimelerin Kur'an-ı Kerim'deki örneklerine bağlanabilir. Çok fazla örneği olan ibareler hakkındaki bölümlerin beyit sayıları da doğal olarak fazladır.

Eser, aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmış ve her beytin kendi arasında kafiyelendiği bendlerden oluşmaktadır. Başta imâle ve zihaf olmak üzere yer yer aruz kusurları görünse de genel olarak şairin aruzu iyi kullandığı ve şairlik yönünün kuvvetli olduğu söylenebilir. Ana metin 175 beyittir. Fakat ferağ kaydından sonra aynı mürekkeple ve aynı hatla yazılmış üç beyit daha bulunmaktadır. Bu beyitlerle beraber eserin beyit sayısı 178 olmaktadır. Yazı tipi ve konu bütünlüğü bağlamından bakıldığında, bu beyitlerin ya müellif/müstensih tarafından önce unutulup sonra ilave edildiği yahut eserin orijinal nüshasında olmamasına rağmen elimizdeki nüshayı kaleme alan şahıs tarafından sonradan eklendiği söylenebilir.

Giriş ve hâtime bölümü de ayrı değerlendirilirse, eserin 46 kısa bölümden meydana geldiği kabul edilebilir. Ayrıca eserin son kısmına ilave edilen üç beyit de dikkate alınırsa bölüm sayısı 49'a çıkabilir. Risalenin hâtime bölümünde Zarîfî Efendi, her ne kadar kısa da olsa eserinin muteber bir nüsha ve resm-i hat konusunda tespih edilecek bir eser olduğunu ve risalesinin elden düşürülmemesi gerektiğini aktarır:

Bu risâlem koma elden resm-i ḥaṭṭa sühbâdur

Muḥtaşardur gerçi ammâ mu' teber bir nüshâdur (67b)

Son beyitte ise manzum dini metinlerin hemen birçoğunda görüldüğü üzere eserde kullanılan veznin nakledildiği takti' beyti yer alır:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilât

Oқыуаn ṭūṭī ṭabī' at ekl ide қанд ü nebât (67b)

4. Eserin Konusu:

Risalenin konusu temel olarak *resm-i Osmânî*, *hatt-ı Osmânî* yahut *Osmân Mushafı* tabirleriyle bilinen Kur'ân-ı Kerîm'in imlâsıyla ilgili ilim hakkındadır. Resm-i Mushaf, Hz. Osman'ın derlediği mushafın onun tarafından tasvip edilmiş imlâsına verilen bir isim olup bunlara mersûmu'l-hatt, hattü'l-mushaf, hicâu'l-mushaf, resm-i istilâhî gibi isimlerin yanı sıra resm-i Osmânî, resm, hattü Mushafı Osmân gibi isimler de verilir (Öğmüş 2015: 10)¹². Kaynaklarda nakledildiği üzere, Hz. Peygamber henüz hayattayken vahiy kâtipleri tarafından toplanan Kur'ân-ı Kerîm sayfaları, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebubekir'in hilafeti sırasında resmi bir nüsha halinde yeniden yazılmıştır. İslâm topraklarının genişlemesiyle birlikte uzak bölgelerdeki valilerin Kur'ân'a göre hareket etmelerini sağlama niyeti, zamanla Kur'ân-ı Kerîm'in istinsah edilmesi düşüncesini ortaya çıkarmıştır (Cerrahoğlu 1971: 69-70).

Hz. Osman'ın halifeliği döneminde *Zeyd b. Sabit* önderliğinde kurulan istinsah heyeti ana nüshayı esas alarak beş yahut yedi nüsha hazırlamış ve bunları dönemin önemli merkezlerine göndermişlerdir. Bu olaydan sonra Medine'de bırakılan nüshaya *İmam Mushaf*, diğer merkezler gönderilenlere ise *Mesâhif-i Osman* adı verilmiştir (Öztürk 2002: 584). İslâm âlimlerinin birçoğu, Hz. Osman zamanında dağıtılan bu nüshaların özgün şekillerini korumaya azami gayret göstermişlerdir. Bu gayretin en bariz örnekleri ise kütüphanelerde kayıtlı söz konusu hususta yazılmış binlerce eserdir.

Çalışmamıza konu olan risalenin şairi Zarîfî Efendi de, birtakım özel imla hususiyetleri barındıran Osman Mushafı'nın korunması gerektiğini düşünmektedir. Hatta kendisini dikkate almayanların resm-i Osmânî'yi bozacaklarını anlatır. Zarîfî Efendi'nin bu görüşleri İslâm âlimlerinden bazılarının savunduğu üzere "resm-i Mushafa uymak vaciptir" (Öğmüş 2015: 11) düşüncesiyle birebir örtüşmektedir¹³:

Resm-i Qur'an böyledür ğayra kıyās itme daħi (64a)

Bilmeyenler vâvla yazup resm-i 'Osmânî bozar (64b)

Zarîfî Efendi'nin, Türk edebiyatında çok fazla örneği olmayan manzum risalesiyle aynı konuda yazılmış birçok Arapça kaside bulunmaktadır. Zarîfî, risalesinde referans yahut örnek aldığı hiçbir kaynağı zikretmese de eserin özellikle Şâtibî'nin *Şâtibiyye* olarak da bilinen *Hırzûl-emânî ve vechü't-tehânî* adlı eseri ile Cezerî'nin *Mukaddime ve Tayyibetü'n-Neşr fi'l-Kırâati'l-'Aşr* isimli eserleriyle (bk. Akaslan 2017) birçok benzerlik göstermesi münasebetiyle Zarîfî Efendi'nin bu eserleri gördüğünü ve onları örnek alarak risalesini meydana getirdiğini söyleyebiliriz. Hatta risale ilk bakışta bir tercüme metin olarak dahi algılanabilir. Fakat Zarîfî'nin örnek

¹² Resm-i Osmânî, hatt-ı Osmânî veya Osmân Mushafı kavramları hakkında detaylı bilgi için ayrıca bk.: İsmail Hakkı İzmirli (1956), *Tarih-i Kur'an (Kur'an Kerimin Tarihi)*, İstanbul: Böre Yayınevi; İsmail Cerrahoğlu (1971), *Tefsir Usulü*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay.; Mustafa Atilla Akdemir (2002), "Kırâat – Resmü'l-Mushaf İlişkisi", *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları – IV (Tartışmalı İlmî Toplantı 13-14 Ekim 2001 İstanbul) Bildiriler*, İstanbul: Diyanet Yay.: 117-134; Lutfullah Yavuz (2012), "Kur'an'ın Topkapı Nüshasının İmlası ve Hz. Osman'a Nispeti Konusundaki Tereddütlere Cevaplar", *Diyanet İlmî Dergi*, Kur'an Özel Sayısı: 223-230; Hayrettin Öztürk (2002), "Osman Mushafı Üzerine Bir Değerlendirme: Semerkand Mushafı", *Journal Of Islamic Research*, C.15/4, Yıl: 2002: 584-594.

¹³ İslâm âlimlerinden bir kısmı resm-i Osmânî'ye bağlı kalmanın gerektiğini savunurken, bazıları da bunu yersiz bulur. Örneğin İbn-i Haldun, Mushaf imlâsının hiçbir özel anlam ve açıklamasının bulunmadığını, tamamen dönemin imla anlayışının bir sonucu olduğunu düşündüğü için Resm-i Osmânî'nin bağlayıcı olduğu kanaatini kabul edilebilir bulmaz. bk. Mehmet Emin Maşalı (20014), "İbn Haldûn'un Gözüyle Mushaf İmlası", *Usûl İslam Araştırmaları Dergisi*, S.22 (2014/2): 7-24.

aldığı eserleri zikretmemesi bilinçli bir tercih mi yoksa elimizdeki nüsha yarım kalmış bir nüsha mıdır konularını şu aşamada izah etmek zor olduğundan bu konuda kesin bir yargıda bulunmak mümkün görünmemektedir. Ayrıca 18. yüzyıl şairlerinden Mehmed Emîn-i Tokadî, Cezerî'nin yukarıda bahsedilen *Mukaddime* isimli eserinin manzum şerh ve tercümesini yapmıştır (bk. Öz 2015). Tokadî'nin yaptığı manzum çeviriler de Zarîfî Efendi'nin risalesiyle büyük benzerlikler gösterir. Öyle ki bazı kısımlar birbirinden kopya edilmiş izlenimi vermektedir:

Zarîfî:	Bil ʔavîl-i tâ ile <i>la'net</i> iki yerde gelür	(vr.62b)
Tokadî:	Mutavvel tâ-ı la'net iki yerde	(Öz, 2015:177)
Zarîfî:	Muşhaf içre çâr yerde geldi <i>keylâ</i> vaşl ile	
	Dağı andan mâ' adası cümlesi hep ʔaʔ ile	(vr.63b)
Tokadî:	Dahi “keylâ”da mevsûl dört mahalde	
	Hadîd Âl-i İmrân ile Hacc'de	
	Dahi Ahzâb'm ikincisi ey yâr	
	Bu dörtten mâ adâ maktû' her bâr	(Öz, 2015:175)
Zarîfî:	<i>İmra'et</i> ʔur'ân içinde seb' adür tâ-i ʔavîl	
	İkisi şol sûre-i Yûsufdadur aña delîl	(vr.64b)
Tokadî:	Yedi mevzi'de imra'et tavîldür	
	İki Yûsuf'da hem Kasas'da birdür	(Öz, 2015:177)

Söz konusu benzerlikler bunlarla sınırlı olmayıp Tokadî'ye ait eserin *Bitişik ve Ayrı Yazılanları Bilme Bâbı ve Tâ'lar Bâbı* adı verilen bölümlerinde yer alan manzumeler ile Zarîfî Efendi'nin manzumeleri daha birçok benzerlik gösterir. Emîn-i Tokadî Efendi'nin 1745 yılında vefat ettiği bilindiğine göre Zarîfî Efendi'nin, risalesini ondan sonra kaleme aldığı kesin olarak söylenebilir. Bu noktada iki eser arasında benzerlikler de dikkate alındığında Zarîfî Efendi'nin, Tokadî'nin eserini gördüğü ve büyük ölçüde ondan etkilendiği ihtimali akla gelmektedir. Fakat Zarîfî Efendi'nin risalesinde ele alınan kelimelerin Kur'an-ı Kerîm'deki örneklerinin hemen tamamının verilmesi onu bir nebze de olsa özgün kılmaktadır.

Zarîfî'nin risalesiyle aynı konuda yazılmış bazı mensur eserler de mevcuttur. Örneğin Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde *Risale-i Rûsûmiyye* ismiyle kayıtlı yazarı bilinmeyen ve nesih hatla kaleme alınmış bir eser bulunmaktadır. Bu eserin mukaddime kısmında Zarîfî Efendi'yle birebir örtüşen ifadelerin

kullanılması söz konusu mensur eserin de Zarîfî'ye ait olabileceği ihtimalini akla getirmektedir¹⁴. Kütahya İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda kayıtlı bir mecmua içerisinde de Zarîfî'nin risalesiyle aynı konuda kaleme alınmış beş varaklık bir manzum eser daha bulunmaktadır¹⁵. Şeyhî isimli bir şairin kaleme aldığı dört varaklık bu kısa eserde de Zarîfî'nin risalesinde vurgulandığı üzere resm-i Osmânî'ye uymanın gerekliliği anlatılır:

Ba' zı maḳṭû' ba' zı mevşûl ba' zı girt tî ba' z uzun

Muşhaf-ı 'Oşmânda böyle bil ne eksük ne füzûn (37 Hk 3021, vr.11a)

Ayrıca kütüphanelerde kayıtlı benzer örneklerin olması Osmanlı coğrafyasında hatt-ı Osmânî yahut resm-i Osmânî denilen ilme ait bir literatürün yaygın olarak varlığından söz edilebilir¹⁶. Fakat elimizdeki risale de dâhil olmak üzere bu tür dini metinlerde bir şeyler öğretme ve fayda sağlama niyeti öncelikli olduğundan –manzum olsalar bile– bu metinlerin edebi yönlerinin çok güçlü olmadığını kabul etmek gerekir.

¹⁴ "...Bu zamânda müşhaf kitâbet iden kâtibler ekşeriyyâ ol rûsûm-ı meşâhif-i 'Oşmâniyyeye ri'âyet itmeyüp ba' zı maḳalde tebdîl ü taḡyîr olmaḡile işm ü 'işyân hâşıl olur. Pes faḳîr ü pür-taḳşîr küttâb-ı maşâhife mu'âvenet ve ressam-ı şaḫâ'ife münâşarat için Ḳurân-ı 'azîm sûreleri tertîbi üzerine her kelimenüñ resminde ittifaḳ olan mevzi'leri ve ihtilâf olan maḫalleri kütüb-i mu'tebereden cem' idüp Türki' lisânile tercüme kıldum. Tâ ki nef'-i 'âm olup müstefîd olan ḳarındâşlar kerem ü luṭflarından bu kemîne-i muḳaşşırı bir ḫayr du'â ile yâd idüp bünyân-ı şevâb bünyâd ideler ve bu risâleye *Rûsûmiyye* diyü tesmiye olundı" (*Risale-i Rûsûmiyye*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, No: TSMK A. 160, vr.5a.)

¹⁵ Kütahya İl Halk Kütüphanesi'nde 37 Hk 3021 arşiv numarasıyla kayıtlı bir mecmua içerisinde yer alan söz konusu esere katalogda "*Kat' ve Vasl'*" olarak isim verilmiş, müellifi ise tespit edilememiştir. Fakat yaptığımız incelemede eserin herhangi bir yerinde eser ismiyle ilgili bir bilgi verilmezken manzumenin son kısmında geçtiği üzere;

Bu za'îfüñ ḳudreti ne şu'lesi ne mü'mine

İllâ *Şeyhî* nûridurur güster bu mü'mine(?) (37 Hk 3021, vr.14a)

söz konusu eserin müellifi Şeyhî mahlasını kullanan bir şairdir.

¹⁶ Örneğin yazmalar.gov.tr adresinde yaptığımız kısa bir taramada aynı konuda Türkçe kaleme alınmış şu eserler tespit edilmiştir: Seyyid Hüseyin b. Seyyid Alî, *Resm-i Kur'an-ı Kerim*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, No: 37 Hk 2470/3; Birgili Mehmed Efendi, *Risâle fi Beyâni Mesâhifi Osmânîye*, Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi, No: R-1653/4; Mollâ İsmâ'il, *Resm-i Mushaf*, Milli Kütüphane Adana İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, No: 01 Hk 700/2; [yazar bilinmiyor], *Risâle-i İlm-i Resmî'l-mushaf*, Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi, No: 11195/3; [yazar bilinmiyor], *Risâle-i Resmî fi Osmânî'l-Kitâb*, Manisa İl Halk Kütüphanesi Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, No: 45 Ak Ze 1483/11; Hüseyin b. Alî Amâsî, *Kitâb-ı Resm-i Osmânî*, Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi, No: 2591/11;

SONUÇ

Belgrad Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazmalar arasında rastladığımız *Risâletü'l-manzûm Kavâ'idü Kur'âni'r-rûsûm* isimli eser hem konu hem de şekil itibarıyla bazı orijinal hususiyetler taşır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla konu olarak manzum şekilde nadir örneklerdendir. Yaptığımız taramalarda benzer örneklerin olması, genelde İslâm özelde ise Osmanlı coğrafyasından böyle bir yayılımın olduğunu ve Türk edebiyatında *rûsûmiyye* adı verilebilecek bir farklı bir manzum türün varlığını ortaya koyabilir. Elimizdeki eser ayrıca müellifi açısından da dikkat çekicidir. Zira daha önce hayatı ve eserleri üzerinde birçok çalışma yapılmasına rağmen 18. yüzyılın mutasavvıf şairlerinden Rusçuklu Şeyh Ömer Zarîfî Efendi'ye nispet edebileceğimiz bu risaleden söz konusu çalışmalardan hiçbirinde bahsedilmemiştir. Bu noktada gerek yurtiçi gerekse yurt dışındaki kütüphanelerde bulunan yazmaların incelenmesinin edebiyat tarihine büyük katkılar sağlayacağını özellikle belirtmek isteriz. Öyle ki, kütüphanelerdeki yazmalar incelenmeden tam ve tekmil bir edebiyat tarihi yazmanın da mümkün olamayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Akaslan, Yaşar (2017). "Bir İlm-i Kırâat Klasîği: Tayyibetü'n-Neşr Fi'l-Kırâati'l-'Aşr", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.17/3 Yıl: 2017: 277-310.
- Akdemir, Mustafa Atilla (2002). "Kırâat – Resmu'l-Mushaf İlişkisi", *Kur'ân ve Tefsir Araştırmaları – IV (Tartışmalı İlmî Toplantı 13-14 Ekim 2001 İstanbul) Bildiriler*, İstanbul: DİB Yayınları: 117-134.
- Aydın, Ahmet (2017). "Manzum Fıkıh Metinleri II", *Usûl İslam Araştırmaları Dergisi*, S.27 Yıl 2017: 73-100.
- Cerrahoğlu, İsmail (1971). *Tefsir Usulü*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Çelebioğlu, Âmil (1998). "Türk Edebiyatında Manzum Dini Eserler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Eliaçık, Muhittin (2011). "Osmanlı'da Manzum Fetva Geleneği", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, C.21/2, Yıl 2011: 105-145.
- Gönel, Hüseyin (2014a). "Zarîfî, Şeyh Hasan Zarîfî Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1970> (erişim tarihi: 12.07.2018)
- Gönel, Hüseyin (2014b). "Zarîfî, Şeyh Ömer Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6316> (erişim tarihi: 12.06.2018)
- İzmirli, İsmail Hakkı (1956). *Tarih-i Kur'an (Kurani Kerimin Tarihi)*, İstanbul: Böre Yayınevi.
- Kaplan, Yunus (2013). "Zarîfî, Zarîfî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1283> (erişim tarihi: 12.07.2018)
- Kesik, Beyhan (2014). "Zarîfî, Mehmed Zarîfî Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3324> (erişim tarihi: 12.07.2018)
- Kırkıl, Harun (2006). "Türk Edebiyatında Manzum İlmihal ve Fıkıh Kitapları ile Son Devre Ait Manzum Bir İlmihal: Manastırlı Mehmed Rifat Bey ve Manzum İlmihali", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 7, Nisan 2006: 433-476.
- Koçoğlu, Turgut (2012). "Ruşçuklu Zarîfî Ömer Baba ve Manzum-Mensur Tasavvuf Terimleri Lügatçesi: İstilahât-ı Meşâyih" *Turkish Studies*, C.7/3 Yaz 2012: 1751-1776.
- Maşalı, Mehmet Emin (2014). "İbn Haldûn'un Gözüyle Mushaf İmlası", *Usûl İslam Araştırmaları Dergisi*, S.22 (2014/2): 7-24.
- Öğmüş, Harun (2015). "Resm-i Mushaf Bağlamında Kur'an ve Kıraat Ayrımı", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.39 Yıl: 2015: 9-28.
- Öz, Selahattin (2015). "İbnü'l-Cezerî'nin Mukaddime'sinin Mehmet Emin Tokâdî'ye ait Manzum Tercümesi ve Değerlendirilmesi", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.14/27, Yıl: 2015: 147-181.
- Öztoprak, Nihat (2010). "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Mevlid ve Süleyman Çelebi*, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin), Ankara: TDV Yayınları: 51-70.
- Öztürk, Hayrettin (2002). "Osman Mushafı Üzerine Bir Değerlendirme: Semerkand Mushafı", *Journal Of Islamic Research*, C.15/4, Yıl: 2002:584-594.
- Risale-i Rüşûmiyye (?)*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, No: TSMK A. 160.

Şeyhî, *Kat' ve Vasl* (?). Kütahya İl Halk Kütüphanesi, No: 37 Hk 3021/3, vr.10b-14a.

Taş, Bünyamin (2015). "Klasik Türk Edebiyatında Manzum Tefsir", *JASS The Journal of Academic Social Science Studies*, S.37, Sonbahar 2015: 101-121.

Taşkın, Gülşah (2013). "Zarîfî, Çorlulu", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=144> (erişim tarihi: 12.07.2018)

Turan, Fatma Ahsen (2015). "Zarîfî Hanım", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6989> (erişim tarihi: 12.06.2018)

Yavuz, Lutfullah (2012). "Kur'an'ın Topkapı Nüshasının İmlası ve Hz. Osman'a Nispeti Konusundaki Tereddütlere Cevaplar", *Diyânet İlmi Dergi*, Kur'an Özel Sayısı, Ankara: 223-230.

Yılmaz, Oğuz (2015). "Türk İslam Edebiyatında Manzum Tecvidler", *IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi (14-17 Mayıs 2015, Kütahya) Bildiriler Kitabı*, C. III, İstanbul: 81-100.

Zarîfî (1794?). *Risâletü'l-manzûm Kavâ'idü Qur'âni'r-rüsûm*, Belgrad Üniversitesi Kütüphanesi (Repozitorijum Univerziteta u Beogradu), No: Rso 347, vr.61a-69b.

METİN:

Hâzihî Risâletü'l-manzûm Kavâ'idü Qur'âni'r-rüsûm

[61a]

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

1. Hamd-i bî-ḥad ol Ḥudâ-yı Rabbü'l-a'lä' izzete

Lâyık oldur anca tã'atile şükr ü minnete

2. Yek emirle kâ'inâtı var idüp ol pâdişâh

On sekiz biñ 'âlemi ḥalk eyledi bî-iştibâh

3. Hem Rasûli Aḥmed-i Maḥmûd Muḥammed Muştafâ

Qılalım aña şalâtile selâmı dâ'imâ

4. Çâr-yâr-ı bâ-şafâ aşḥâb ü âl ü tâbi'in

Nûr-ı maẓhar raḥmetu'llâhi 'aleyhim ecma'in

5. Kimseye bâkî degildür bu felek bu rûzigâr

Fevt olunca ḳala benden naẓm-ı tuḥfem yâdigâr

6. Zümre-i ḥaṭṭâta bunuñ ezberi elzemdürür

Anñ için kim rüsûm-ı âyet-i ekremdürür

7. Ḥayrile kim yâd iderse bu *Zarîfî* kemteri

Rûz-ı maḥşerde Ḥüdâ kıla hidâyet maẓharı

8. Ey keremler şâhib-i luḫf issi ğufrân-ı kerim

Başladum ismiñle Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

Fî-mā

9. Geldi Qur'ân içre on bir yirde *fî-mā* kaç' ile
Dağî andan mā-^ç adâsı cümle vaşl-ı cem' ile
10. Evveli hem şol Bakara sûresinde ibtidâ
Geliserdür ya' nî kim *fî-mā fe'alne*¹⁷ ey fetâ
11. Hem ikinci sûre-i Mâ'idede gelür iriş
*Fî-mā atākümdürür*¹⁸ fehm eyle sa'yile düriş
12. Şol üçüncü sûre-i En'âm içindedür 'ayân
Ya' nî *fî-mā ühîyedür*¹⁹ eyledüm saña beyân
13. Yine dördüncü de En'âm âhîrinde yazılı
*Fî-mā atāküm*²⁰ diyü eyle taleb ey bahtlu
14. Gel beşinci Enbiyânuñ âhîrinde sa'y et
Bulasın anda gelür eyle nazâr *fî-meştehet*²¹
15. Geliser altıncısı Nûr evvelinde ey püser
Ya' nî kim *fî-mā efađtünr*²² diyü eylegil nazâr

¹⁷ Bakara 2/234.

¹⁸ Mâide 5/48.

¹⁹ En'âm 6/145.

²⁰ En'âm 6/165.

²¹ Enbiyâ 21/102.

²² Nûr 24/14.

16. Hem yedinci Şu' arâda ketbolunmuş hâliyâ [61b]

Olıserdür anda mestür aıla *fî-mâ hâhünâ*²³

17. Sekizinci sûre-i Rûm içre *fî-mâ*²⁴ yazılı

Ezber eyle bunları sen 'âkil isen ey ulu

18. Toğuzuncı sûre-i Zümer evvelinde hâliyâ

Ya' ni *fî-mâ hüm*²⁵ yazılı fehmeyle eey fetâ

19. Hem onuncı yine Zümerde geliserdür 'ayân

Ya' ni *fî-mâ kânü fîhidür*²⁶ saña kıldum beyân

20. On birinci Vâkı' ada eylegil anı taleb

Tâ bulasın anda *fî-mâ lâ* ²⁷ sen ey gönca-leb

Yevmehüm

21. *Yevmehüm* maqtû' ile qur'ânda iki geliser

Mâ' adası kıanda varsa vaşlile hep oliser

22. Evveli şol sûre-i Gâfirdedür ey 'arifün

Ketbolunmuş anda fehm it *yevmehüm bārızūr*²⁸

²³ Şuarâ 26/146.

²⁴ Rûm 30/28.

²⁵ Zümer 39/3.

²⁶ Zümer 39/46.

²⁷ Vâkıa 56/61.

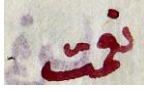
²⁸ Mü'min/Gâfir 40/16.

23. Şâniyâ Ve'z-zâriyâtda bulasın ey kâmilün

Gelür anda *yevmehüm 'ale'n-nâri yüftenün*²⁹

Ni' met

24. Hem tavîl-i tâ-i ni' met 'aşrı yek yirde gelür

Mâ' adası cümle tâ-i girtile hep yazılır

25. Evveli hem şol Bağara sûresinde yazılı

*Ve'z-kürü ni' meta'llâhi 'aleyküm*³⁰ ey ulu

26. Şâniyâ hem Âl-i 'İmrân sûresinde kııl nazar

*Ve'z-kürü ni' meta'llâhi 'aleyküm*³¹ ey püser

27. Hem üçüncü sûre-i Mâ' idede belli beyân

*Ni' meta'llâhi 'aleyküm iz hemme*³² ey fülân

28. Râbi'îni sûre-i İbrâhîme eyle nazar

*Beddelü ni' meta'llâhî*³³ bulasın ey beşer

29. Hem beşinci yine İbrâhîmde sen anı ara

*Ni' meta'llâhî*³⁴ bulasın müşkiliñ hal ola tâ

²⁹ Zâriyât 51/13.

³⁰ Bakara 2/231.

³¹ Âl-i İmrân 3/103.

³² Mâide 5/20.

³³ İbrahim 14/28.

³⁴ İbrahim 14/34.

30. Hem daḥî altıncısı şol Naḥilde bulagör

Ya' ni ve *bi-ni' metillâh*³⁵ ketb olunmuş ola gör

31. Hem yedinci yine Naḥla kıll naẓar-ı diḳḳatile

[62a]

*Ya' rifûne ni' metallâh*³⁶ nicedür resmiñ bile

32. Sekizinci yine Naḥla eylegil daḥi naẓar

*Ve'ş-kürû ni' metallâh*³⁷ in küntüm ey püser

33. Toḳuzuncı sûre-i Loḳmânda ara ḥâliyâ

Âḥirinde sûrenüñ *bi-ni' metillâh*³⁸ ey fetâ

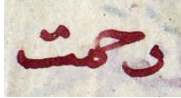
34. Hem onuncı sûre-i Fâtırdâ anı bulasın

Evvelinde *ni' meta'llâh*³⁹ 'aleyküm bilesin

35. On birinci sûre-i Tûr evvelinde ey kişi

Añla *bi-ni' meti rabbike*⁴⁰ tâ dil teşvîşi

Raḥmet

36. Bil ṭavîli tâ ile *raḥmet* yedi yirde gelür

Mâ' adâsı resm içinde cümle tâ-i girt olur

³⁵ Nahl 16/18.

³⁶ Nahl 16/83.

³⁷ Nahl 16/114.

³⁸ Lokman 31/31.

³⁹ Fâtır 35/3.

⁴⁰ Tûr 52/29.

37. Evveli hem şol Baqara sûresinde hâliyâ

Yercûne rahmetellâh⁴¹ ketb olunur añla hâ

38. Hem ikinci sûre-i A'rafda mektûb olan

Ya' ni *inne rahmetellâhi karîb⁴²* ey fülân

39. Hem üçüncü sûre-i Hûd evvelinde bulasın

Rahmetullâhi⁴³ yazılmış görüp anda bilesin

40. Hem dağî dördüncü kim evvelinde Meryemiñ

Zikru rahmetdür⁴⁴ bilince hoş geçe 'ayş u demiñ

41. Hem beşinci sûre-i Rûm âhîrinde bulasın

Ya' ni *âşâri rahmetillâh⁴⁵* oldığımı bilesin

42. Hem dağî altıncısı eyle Zuhrufda taleb

Rahmete rabbikdürür⁴⁶ fehm eylegil ey gönca-leb

43. Hem yedinci ol da Zuhrufda gelür ey kâmilün

Ya' ni *ve rahmetü rabbike hayrun mimmâ yecme'ün⁴⁷*

Sünnet

⁴¹ Bakara 2/218.

⁴² A'raf 7/56.

⁴³ Hûd 11/73.

⁴⁴ Meryem 19/2.

⁴⁵ Rûm 30/50.

⁴⁶ Zuhruf 43/32.

⁴⁷ Zuhruf 43/32.

44. Bil tavîl-i tâ ile Qur'ânda *sünnet* beş gelür

Fenn-i resmi fehm iden ehl-i kemâl anı bilür

45. Evveli şol sûre-i Enfâl içinde eyle derk

*Sünnetü'l-evvelîndür*⁴⁸ hâtırında kıla perk

46. Üçü daği hem Melâ'ik sûresinde⁴⁹ bulunur

[62b]

Âhîrinde *sünnete'l-evvelîndür*⁵⁰ bilinür

47. İkişi daği *li-sünnetillâhî*⁵¹ tâlibâ

Birbiri ardınca gelür hoş nazar kııl hâliyâ

48. Hem beşinci dâği aıla sûre-i Ğâfirdedür⁵²

*Sünnetellâhî'lletîdür*⁵³ hem daği âhîrdedür

La'net

49. Bil tavîl-i tâ ile *la'net* iki yerde gelür

Resm içinde ehl olanlar fehm idüp añlar bilür

50. Evveli şol Âl-i 'İmrân içre taħrîr ü 'ayân

*La'netallâhî*⁵⁴ gelüpdür zabt eyle ey fülân

⁴⁸ Enfâl 8/38.

⁴⁹ Fâtır sûresinin diğeri ismidir.

⁵⁰ Fâtır 35/43.

⁵¹ Fâtır 35/43.

⁵² Mü'min sûresinin diğeri ismidir.

⁵³ Mü'min/Ğâfir 40/85.

⁵⁴ Âl-i İmrân 3/61.

51. Hem ikinci sûre-i Nûr evvelinde yazılı

La'netellâhi 'aleyhr⁵⁵ bir hoş aña ey ulu

Ellen

52. Çur'ân içre iki yirde vaşlile *ellen* gelür

Mâ' adâsı cümle andan kaç' ile *en-len* gelür

53. Evveli şol sûre-i Kehfüñ içinde hâliyâ

Ya' ni *ellen nec'aledür⁵⁶* fehm eyle tãlibâ

54. Hem ikinci şol Kıyâmet sûresinde gâlibâ

Evvelinde ya' nî *ellen necme'adür⁵⁷* ey fetâ

Nühyî Tühyî Yahyâ

55. Hem ne yirde gelse bir yâ iledür resmi kamu

Ya' ni *nühyî⁵⁸dâhi tühyî⁵⁹* bu mişilli ey 'amû

56. Lîk[i] *Yahyâ⁶⁰* iki yâ ile yazılır cümle heb

Farqñ aña bunlarıñ sen fehm idüp ey gonca-leb

57. Daği *yühyihâ'lezn⁶¹* yaz iki yâ ile sen

Böyledür aşlı rüsümüñ aña ey vech-i hasen

Mîn mâ

⁵⁵ Nur 24/7.

⁵⁶ Kehf 18/48.

⁵⁷ Kıyâmet 75/3.

⁵⁸ Hicr 15/23; Nahl 16/97; Furkan 25/49; Yasin 36/12; Kaf 50/43.

⁵⁹ Bakara 2/260.

⁶⁰ Â-i İmrân 3/39; En'âm 6/85; Enfâl 8/42; Meryem 19/7-12; Tâhâ 20/74; Enbiya 21/90; A'lâ 87/13.

⁶¹ Yasin 36/79.

58. Kaṭ' ile *min mā* iki yerde gelür ey nâm-ver

Ezber eyle bunları sen cān içinde ey püser⁶²

59. Evveli Nisāda meşṭur añlağıl ey çeşm-i nūr

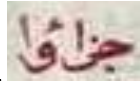
[63a]

Ya' ni *fe-min mā meleket*⁶³ ketb olunmuş ey ḥūr

60. Hem ikinci sūre-i Rūm içre yazılmış 'ayān

*Hel lekūm min mā meleket*⁶⁴ eyledüm saña beyān

Cezā'ü

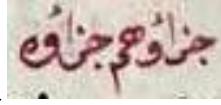
61. Hem *cezā'ü* yedi yirde vāvla dimiş Murtażā

Kātibe elzemdürür kim bunı ḥıfzunda ṭuta

62. Ṭāhā vü Kehf evvelinde Mā'idenūn ikisi

Sūre-i Şūrā vü Ḥaşru dāḥi tenzīl yenisi

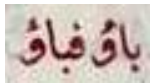
Cezā'ühüm Cezā'ühü

63. Hem *cezā'ühüm*⁶⁵ *cezā'ühü*⁶⁶ gele ḳanda eger

Vāv iledür cümlesi heb añlağıl ey pür-hüner

Bā'ü fe-bā'ü

64. ḳanda gelse ger ve *bā'ü* ya *fe-bā'ü* ey ulu

Vāv içinde yoḳdur elif bilesin ey baḥtlu

⁶² Bu kelime metinde "siper" şeklinde yazılmıştır.

⁶³ Nisa 4/25.

⁶⁴ Rūm 30/28.

⁶⁵ Â-i İmrân 3/87-136; İsrâ 17/98; Kehf 18/106; Beyyine 98/8.

⁶⁶ Nisa 4/93; Yusuf 12/74.

65. Lîk[i] aḥmer elifile yaz püser diñle beni

Böyle yazmış resmini kâmil olan cümle anı

Em-men

66. Çat' ile *em-men* daḥî Qur'ânda dört yirde gelür

Sûre-i Nîsâda baḡ *em-men yekûnu*⁶⁷ yazılır

67. Hem ikinci Tevbenüñ sen âhiride bulasın

Ya' ni *em-men essese bünyânehüdür*⁶⁸ bilesin

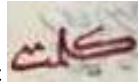
68. Hem üçüncü sûre-i Ve's-şâffatüñ evveli

Ya' ni kim *em-men ḥaleknâ*⁶⁹ yazılupdur ey velî

69. Fuşşiletde ya' niki dördüncüsü bulasın

Ya' ni *em-men ye'tî âminen*⁷⁰ yazılır bilesin

Kelimet

70. Hem *kelimet* daḥi üç yirde gelür tâ-i ṭavîl

Sûre-i En'âmde *ve temmet kelimetdür*⁷¹ delîl

71. Hem ikinci sûre-i A'râfde inşâdurur

[63b]

Ya' ni *ve temmet kelimet rabbike'l-ḥüsñâdurur*⁷²

⁶⁷ Nisa 4/109.

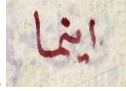
⁶⁸ Tevbe 9/109.

⁶⁹ Saffât 37/11.

⁷⁰ Fussilet 41/40.

⁷¹ En'âm 6/115.

⁷² A'râf 7/137.

72. Hem üçüncü sûre-i Yûnusda evvelde ara
Ya' ni *kezâlike haqqat kelimet rabbik*⁷³ göre
73. İki yerde dâhi hulfîle gelür aña ' ayân
Yûnusuñ hem âhirinde geliserdür⁷⁴ ey fülân
74. Biri daği evvelinde Mü 'miniñ ey gonca-leb
Ya' ni *haqqat kelimet rabbikdürür*⁷⁵ eyle taleb
75. Ol ' Aliyy-i Kârî daği böyle naql itdi ' ayân
Müttefikdür üçü iki muhtelifdür ey civân

Eynemâ
76. *Eynemâ* mevşülü Qur 'ân içre iki yereddür
Ol kişi ezberlesin kim tâ ki' aklı serdedür
77. Şol Baqarda hem *fe-eynemâ tüvellü*⁷⁶ yazalar
Hem ikinci sûre-i Nahli serâser süzeler
78. Gelür anda *eynemâ yüveccihhü*⁷⁷ ey fülân
Dâhı andan mâ' adası kaç' iledür bi-gümân
79. Lîk üç yirde dinilmş hulfîle ketbiñ beli
Sûre-i Nisâda *eyne mâ-tekünü*⁷⁸ ey velî

⁷³ Yunus 10/33.

⁷⁴ Yunus 10/96.

⁷⁵ Mü'min 40/6.

⁷⁶ Bakara 2/115.

⁷⁷ Nahl 16/76.

⁷⁸ Nisa 4/78.

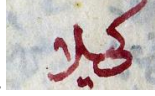

80. Hem ikinci sûre-i Şu' arâdadür ey kâmilün

Gelür anda ya' nî *eyne mâ-küntüm ta' bûdün*⁷⁹

81. Hem üçüncü sûre-i Ahzâbın âhırde gelür

Ehl olan fehm idiser *eyne mâ-şükîfû*⁸⁰ bilür

Keylâ

82. Muşhaf içre çâr yirde geldi *keylâ* vaşl ile

Dağı andan mâ' adası cümlesi hep kaç' ile

83. Evveli şol sûre-i 'İmrân içinde ey ulu

Çün *li-keylâ tahzenûdür*⁸¹ kıl nazar gör yazulu

84. Hem ikinci sûre-i Hacc evvelinde kıl taleb

Gör *li-keylâ ya'leme min ba'dîdür*⁸² ey gönca-leb

85. Hem üçüncü sûre-i Ahzâba bir kez kıl nazar

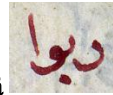
Gele *li-keylâ yekûne*⁸³ nûr-ı 'ayn-ı cân peder

86. Gel Hadîde kıl nazar dördüncüsü bulasın

[64a]

Hem *li-keylâ te'seve*⁸⁴ anda geliserdür bilesin

Ribâ

⁷⁹ Şuarâ 26/92.

⁸⁰ Ahzâb 33/61.

⁸¹ Âl-i İmrân 3/153.

⁸² Hacc 22/5.

⁸³ Ahzâb 33/50.

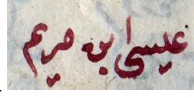
⁸⁴ Hadîd 57/23.

87. Dağı Qur'an içre vâvla yazılır cümle *ribâ*

Lîki Rûmda ihtilâfidur dimişler *min-ribâ*⁸⁵

İsâ ibni Meryem

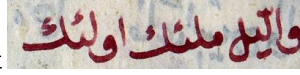
88. İki ismin arasında yaz elif Qur'anda sen

Qur'anuñ gayrıda olmaz eyledüm ma' lûm ben

89. Yazıcağ *İse'bnü Meryem* yaz elifle ey aļı

Resm-i Qur'an böyledür gayra kıyâs itme dağı

Ve'l-leyli melâ'ik ülä'ik

90. Dağı bir lâm ile *ve'l-leyli* yazılır ey fetâ

Hem *melâ'ik* muttaşıldur eyledüm ifşâ saña

91. Qanda gelse ey birâder yazğıl anı muttaşıl

Şol *ülâ'ik* gibidür kim olmaz aşlâ munfaşıl

Beyyinet

92. *Beyyinet* tâ-i tavîlile de bir yirde gelür

Qur'an içre mâ' adası tâ-i girtle yazılır

93. Qıl nazar ol Fâtırın hem âhirinde geliser

*Fe-hüm 'alâ beyyinetin minhüdür*⁸⁶ ey püser

⁸⁵ Rûm 30/39.

⁸⁶ Fâtır 35/40.

Bi-eyyikümü'l-meftûn

94. Süre-i Nûn içre *bi-eyyikümü'l-meftûn*⁸⁷ yazar

İki yâ iledürür diğkatile eyle nazar

Yevmi 'izin

95. Yevmi 'izin iki yirde geldi Qur'ânda tamâm

Süre-i Hüd içre *hizyi yevmi 'izin*⁸⁸ ey hümâm

96. *Min 'azâbi yevmi 'izindür*⁸⁹ Me'âricde biri

Feth-i mîmile oğunur cümlesi andan geri

Zekâten

[64b]

97. Hem *zekâten* geldi üç yirde elifle bî-gümân

Dağı andan mâ' adâsın vâvla yaz ey fülân

98. Süre-i Kehfe bakar *minhü zekâtendür*⁹⁰ biri

Meryem içre *min le-dünnâ ve zekâ*⁹¹ ey dîn eri

99. Hem üçüncü Süre-i Rûma bakup eyle nazar

Göresin tâ *min zekâtin*⁹² olda elifle yazar

100. Fehmidenler bunları elbetde elîfle yazar

Bilmeyenler vâvla yazup resm-i 'Oşmânı bozar

⁸⁷ Kalem/Nûn 68/6.

⁸⁸ Hüd 11/66.

⁸⁹ Meâric 70/11.

⁹⁰ Kehf 18/81.

⁹¹ Meryem 19/13.

⁹² Rûm 30/39.

Şalât

101. Hem *şalâtî* lâm elifle geldi üç yirde hemân

Mâ' adâsın vâv ile yaz eyledüm saña beyân

102. Biri En'âm sûresinüñ âhîrinde yazılı

Ya' ni *kul inne şalâtîdür*⁹³ bilesin ey ulu

103. Eyle İsrâ âhîrinde hem ikincisin taleb

Ya' ni *techer bi-şalâtik*⁹⁴ andadür ey gönca-leb

104. Hem üçüncisi sûre-i Nûr nazâr eyle tamâm

Gör *şalâtehü ve tesbîha*⁹⁵ yazılmış ey hümâm

İmra'et

105. *İmra'et* Qur'an içinde seb' adür tâ-i tavîl

İkisi şol sûre-i Yûsufdadur aña delîl

106. Evveli kim *fi'l-medîneti'mra'etdür*⁹⁶ ey civân

Biri daği *kâleti'm-ra'eti'l-azizi'l-ân*⁹⁷

107. Oldı dördünci Kaşuşun evvelinde ey ahi

Çün *ve kâleti'mra'etdür*⁹⁸ bilesin tâ ey şehî

⁹³ En'âm 6/162.

⁹⁴ İsrâ 17/110.

⁹⁵ Nur 24/41.

⁹⁶ Yusuf 12/30.

⁹⁷ Yusuf 12/51.

⁹⁸ Kasas 28/9.

108. Üçü dağı sûre-i Tahrim içinde geliser

Qıl nazâr anda *keferû'mra 'ete nûh*⁹⁹ oliser

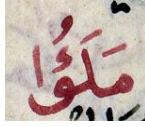
109. Hem gine ardınca gelen *ve'mra 'ete lûta*¹⁰⁰ bak

*Âmenû'mra 'ete fir'avnî*¹⁰¹ gör aşâğıraq

110. Dağı andan mâ' adâsı tâ-i girtile yazıla

[65a]

Bunu bilen kâtibe şekker şarâbı ezile

Mele'ü

111. Bil *mele 'û vâv* ile Qur'ânda dört yirde gelür

âlib olan resm-i haţta arar elbetde bulur

112. Evveli şol Mü'minînün evvelinde hâliyâ

Hem *fe-kâle'l-mele 'ü'l-lezînedür*¹⁰² bil tâlibâ

113. Üçü dağı sûre-i Neml evvelinde geliser

Göresin *yâ eyyühe'l-mele 'ü innî*¹⁰³ ey püser

114. Hem dağı *yâ eyyühe'l-mele 'ü eftûnî*¹⁰⁴ gelür

Bir yirde *yâ eyyühe'l-mele 'ü eyyeküm*¹⁰⁵ olur

⁹⁹ Tahrîm 66/10.

¹⁰⁰ Tahrîm 66/10.

¹⁰¹ Tahrîm 66/11.

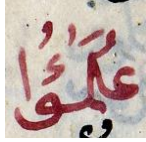
¹⁰² Mü'minûn 23/24.

¹⁰³ Neml 27/29.

¹⁰⁴ Neml 27/32.

¹⁰⁵ Neml 27/38.

‘Ulemâ’ü

115. Çün ‘ulemâ’ vāv ile Qur’ānda iki yirdedür

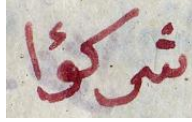
Tâlib olanlar arayup bulur anı nerededür

116. Evveli hem Şu‘arâda bulasın ey nîk-nām

Andadur *en-ya‘lemehü ‘ulemâ’ü*¹⁰⁶ ey hümam

117. Hem ikinci sûre-i Fâtırdadur eyle nazār

Anda gelür *min ‘ibādihî’l-‘ulemâ’ü*¹⁰⁷ ey püser

Şürakâ’ü

118. Vāv ile Qur’ānda iki yirde gelür *şürakâ’*

Elfiledür hem ne deñlü varsa andan mâ‘adā

119. Evveli şol sûre-i En‘ām içinde yazılı

Gele *şürakâ’ü lekad*¹⁰⁸ kıl nazār ey bahtlu

120. Hem ikinci sûre-i Şürāya baq ki bulına

Evvelinde gelür *em-lehüm şürakâ’*¹⁰⁹ biline

¹⁰⁶ Şuarâ 26/197.

¹⁰⁷ Fâtır 35/28.

¹⁰⁸ En‘am 6/94.

¹⁰⁹ Şûrâ 42/21.

Belâ'ü

121. Hem *belâ'ü* vâv ile Qur'ânda iki geliser

Dağı andan mâ' adası hep elifle oliser

122. Zebhîde¹¹⁰ evvelkisini sa'y idüp eyle taleb

*İnne hâzâ le-hüve'l-belâ'ü*dür¹¹¹ ey gönca-leb

123. Gel ikincisiñ Duḡân içinde gör meşürdür

[65b]

Ya' ni *mâ-fîhi belâ'ü*¹¹² fehm iden mesrürdür

Zu'afâ'ü

124. Bil zu'afâ'ü iki yerde vâvla Qurân içre hem

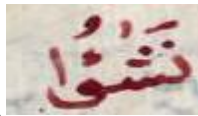
Ṭâlib iseñ ara anı tâ bulunca gönca-fem

125. Evvelâ gel sûre-i İbrâhîme eyle nazar

Gör *feḡâle'z-zu'afâ'ü lillezîne*¹¹³ anda yazar

126. Hem ikinci sûre-i Ğâfirde tâ kim bulasın

Ya' ni *fî'n-nâri feyeḡülü'z-zu'afâ'*¹¹⁴ bilesin

Neşâ'ü

127. Bil neşâ'ü vâvile Qurânda bir yirde gelür

Sûre-i Hüd içre anı arayan cânlan bulur

¹¹⁰ Saffât suresi kastedilmiş.

¹¹¹ Saffât 37/106.

¹¹² Duḡân 44/33.

¹¹³ İbrahim 14/21.

¹¹⁴ Mü'min/Ğâfir 40/47.

128. *Mâ-neşâ 'ü inneke*¹¹⁵ di oku ey gönca dehen

Ezber eyle gel bunı ey ' andelîb şîrîn sühan

Şüfe'â'ü

129. Hem şüfe'â' vâvile Qurânda bir gelür hemân

Süre-i Rûm evvelinde *şüfe'â'ü*¹¹⁶ ey fülân

Du'â'ü

130. Bil du'â'ü vâvla bir yirde gelür ey kâmilin

Süre-i Gâfirdedür ancak *du'â'ü'l-kâfirin*¹¹⁷

Ebnâ'ü

131. Vâvla ebnâ'ü bir yirde gelüptür hulfile

Dağî andan mâ' adâsın kııl kitâbet elfile

132. Süre-i Mâ'idenüñ hem evvelinde geliser

*Ve'n-neşârâ nahnü ebnâ'ü'llâhi*¹¹⁸ ey püser

Enbâ'ü

133. Vâv ile enbâ'ü Qurân içre iki yirdedür

Süre-i En'âm içinde evveli hem serdedür

¹¹⁵ Hûd 11/87.

¹¹⁶ Rûm 30/13.

¹¹⁷ Mü'min/Gâfir 40/50.

¹¹⁸ Mâide 5/18.

134. Gelür anda *ye ʔtîhim enbâ ʔü mâ-kânû*¹¹⁹ hele [66a]

Hem ikinci Şuʕ arânuñ evvelindedür¹²⁰ bile

En lâ

135. Geldi en lâ kaç ile on yirde Qurân içre çün

Anı bildürmek gerek bir bir çamû ey kâmilün

136. Tevbede evvelki *en lâ melce ʔe*¹²¹ fehmi it ʕ ayân

Hem ikisi sûre-i Hûd içredür belli beyân

137. Göresin tâ anda ve *en lâ ilâhe illâ hü*¹²²

Yine *en-lâ ta ʕbûdü illâ ʔllâhdür*¹²³ oçu

138. Râbiʕi sûre-i Mümteḥinede kıl taleb

Gelür anda çün *ʕalâ en lâ*¹²⁴ diyü zî-edeb

139. Sûre-i Ḥacda beşinci *en lâ tüşrik bi*¹²⁵ gelür

Arayan altıncısıñ sûre-i Kalemde bulur

140. Anda *en lâ yedḥulünnehâ ʔl-yevme*¹²⁶ geliser

Gel Duḥân içre yedincisiñ taleb kıl ey püser

¹¹⁹ En'âm 6/5.

¹²⁰ Şuarâ 26/6

¹²¹ Tevbe 9/118.

¹²² Hûd 11/14.

¹²³ Hûd 11/26.

¹²⁴ Mümteḥine 60/12.

¹²⁵ Hacc 22/26.

¹²⁶ Kalem 68/24.

141. Anda hem ve *en lâ ta' lû*¹²⁷ bulunur ey nîk-nâm

Sûre-i A' râfda bul sekizincisin tamâm

142. Gelür anda hem nazâr kıll gör *'alâ en lâ eķûl*¹²⁸

Çokuzuncı yine A' râf içredür ey zî-' uķûl

143. Ya' ni kim *en lâ yeķûlû*¹²⁹ diyü anda oķunur

Hem onuncı sûre-i Yâsînde âsân bulunur

144. Gelür anda ya' nî *en lâ ta' bûdü'ş-şeytân*¹³⁰ yine

Ezber eyle bunları tâ ' aķlına bir bir sine

145. Enbiyâda ħulfile *en lâ ilâhe*¹³¹ geliser

Daĥi andan mâ' adâ vaşlıle cümle oliser

İn mā

146. Çat' ile in mā gelür bir yirde Ķurân içre hem

Sûre-i Ra' da nazâr kıll bulasın ey ĝonca-fem

147. Anda *ve in mā nûriyenneke*¹³² vardır bulasın

Resm-i ĥattûñ aşlı fer' i şîĥhatini bilesin

İnne mā

¹²⁷ Duhân 44/19.

¹²⁸ A' râf 7/105.

¹²⁹ A' râf 7/169.

¹³⁰ Yasin 36/60.

¹³¹ Enbiya 21/87.

¹³² Ra' d 13/40.

148. İinne mâ kaç' ile bir yirde gelür ey kâmilün

[66b]

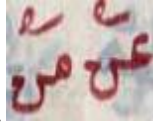
Sûre-i En'âm içinde *inne mâ tū'adūn*¹³³

149. Lîk Nahl içre gelüptür hūlfile bir yirde hem

*İnne mâ 'inde'llāhi hüve hayrun*¹³⁴ ey dedem

150. Bil bulardan ğayrı maqtū' yokdurur hîç aşlile

Hem ne deñlü var ise heb cümlesidür vaşlile

'An men

151. Bil ki Qurân içre 'an men iki yirde geliser

Dāhî andan mâ' adası vaşliledür ey püser

152. Evveli hem sûre-i Nür içredür 'an men yeşâ'¹³⁵

Sûre-i ve'n-Necmde 'an men tevellâ'¹³⁶ şâniyâ

Yemhū

153. Ra' dda vāviledür *yemhū'llāhū mā yeşâ'*¹³⁷

Vāvsız Şūrâda *yemhu'llāhū*¹³⁸ ey fetâ

Min kıbelihi

154. *Min kıbelihi'l-'azābi*¹³⁹ bir Hādîd içre gelür

Ğayrı Qurân içre gelmez fetḥ-i kâfile olur

¹³³ En'âm 6/134.

¹³⁴ Nahl 16/95.

¹³⁵ Nur 24/43.

¹³⁶ Necm 53/29.

¹³⁷ Ra'd 13/39.

¹³⁸ Şūrâ 42/24.

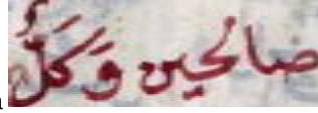
¹³⁹ Hādîd 57/13.

Hâlideyni

155. *Hâlideyni* bir gelür Haşr âhîrinde ey civân

*Fî'n-nâri hâlideyni*¹⁴⁰ eyledüm saña beyân

Şâlihayn ve kellün

156. *Şâlihayn* bir gelür Taḥrîmüñ âhîrinde¹⁴¹ dilâ

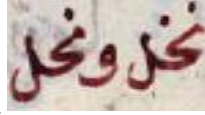
Sûre-i Naḥl âhîrinde *ve hüve kellün* 'alâ¹⁴²

Ellezeyni

157. Fuşşiletde *ellezeyni*¹⁴³ bir gelür Qurânda hem

Ṭâlibâ bunı senüñ çün eyledüm nazmîle cem

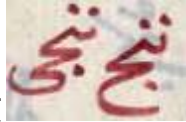

naḥl

158. Hâ ile yaz her ne yirde gelür ise naḥl eger

[67a]

Naḥlde hâ iledür anca *ilâ'n-naḥli*¹⁴⁴ meger

Nünc nüncî

159. Sûre-i Yûnusda yâsız oldı *nünci'l-mü 'minîn*¹⁴⁵

Enbiyâda yâ ile hem geldi *nünci'l-mü 'minîn*¹⁴⁶

¹⁴⁰ Haşr 59/17.

¹⁴¹ Taḥrîm 66/10.

¹⁴² Naḥl 16/76.

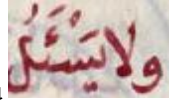
¹⁴³ Fuşşilet 41/29.

¹⁴⁴ Naḥl 16/68.

¹⁴⁵ Yunus 10/103.

¹⁴⁶ Enbiya 21/88.

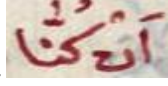

Ve lâ yes'elü

160. Hem Me'âricde *ve lâ yes'elü hamîmün*¹⁴⁷ gelür

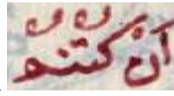
Pes kıalanı zamm-ı yâ Qurân içinde yazılır

En künnâ

161. Bir gelür Quran içinde Şu'arâda ey aḥî

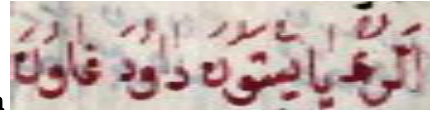
Ya' ni *en künnâdurur*¹⁴⁸ fehm eyle yoḡdur bir daḡî

En küntüm

162. Evveli Zuhırfda *en küntüm* daḡî bir geliser

*Şafḡan en küntüm ḡavmen müsrifîdür*¹⁴⁹ ey püser

er-Ru'yâ Yestevün Dâvud Ğävün

163. Kıanda *er-ru'yâ* gelürse yazasız vâvsız daḡî

Bir vâv ile *yestevün dâvud ġävün* ey aḡî

164. Lîk vâv-ı sürḡile yazmıḡ kemâl ehli anı

Vâv-ı şanıdür didigim fehm idüp diñle beni

Lâkinne

165. Süre-i Kehf içre *lâkinne hüve'llâh*¹⁵⁰ ey püser

Resmi budur Nür içinde elf-i aḡmer oliser

¹⁴⁷ Meâric 70/10.

¹⁴⁸ Şuarâ 26/51.

¹⁴⁹ Zuhırf 43/5.

¹⁵⁰ Kehf 18/38.

166. Böyle yazmışdır yazan kâmiller anı sürhile

Anuñ için vaqf olunca oqunur ol elfile

İbrâhîm 'İsâ'bnü Meryem

167. Yazmağıl İbrâhîmüñ râsında elif ey pür-hüner

Yaz elifi 'İsâ'bnü Meryem arasında ey püser

Ez-Zunûnâ

[67b]

168. Evvelinde sûre-i Aḥzâbîñ eylegil nazar

Ketbolunmuş anda *bi'llâhi'z-zunûnâ*¹⁵¹ kim yazar

169. Nūnuñ elfiñ ihtimâm it sen de yazğıl sürhile

Vaşlı bî-elf oldı lâkin vaqf olunur elfile

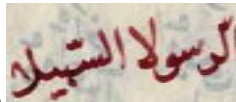
170. Hem nazar kııl sûre-i Dehr içre añla ey dilîr

Oqunur *kânet kavârîrâ kavârîrâ*¹⁵² gelir

171. Yazğıl evvelki kavârîr içre bir aḥmer elif

Zîra elfile oqunur idicek anda vaqıf

er-Rasûlâ es-Sebilâ

172. Gelür Aḥzâb âḥirinde *er-rasûlâ*¹⁵³ ey civân

Mıṣra' -ı şânîde bir de *es-sebilâ*¹⁵⁴ dir hemân

¹⁵¹ Ahzâb 33/10.

¹⁵² İnsan/Dehr 76/15-16.

¹⁵³ Ahzâb 33/66.

173. İkisinde lâm elîfün elfini sürhile yaz

Vağf olunca okunur ol elfile ey dil-nüvâz

174. Bu risâlem kıoma elden resm-i hatta sübhâdur

Muhtaşardur gerçi ammâ mu' teber bir nüshâdur

175. *Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilât*

Oğuyan tûti-ıtabî' at ekl ide kıand ü nebât

Temmetü'r-risâleti fi'l-yevmü's-sâbi' min recebü'l-ferd li-seneti şemâniye mi'eteyni ve elf (7 Receb 1208)

[Fevaid]

176. *Şecerat* birdür uzun tâ ile ey tab' -ı selîm

Fî'd-Duğân *şecerate'z-zeğkûmi ta'âmü'l-eşim*¹⁵⁵

177. Bil tavîl-i tâ-i *cennet* bir gelür ey pür-hüner

Kim *ve cennetü ne'im*¹⁵⁶ Vâkı' adadür meger

178. Bil tavîl-i tâ ile *kıurrat* gelür bir yirde hem

*Kıurratu 'aynîn lî veledür*¹⁵⁷ Kıaşâda ey dedem

¹⁵⁴ Ahzâb 33/67.

¹⁵⁵ Duhân 44/43.

¹⁵⁶ - Vâkıa 56/89.

¹⁵⁷ Kasas 28/9.

